

La Costera-La Canal-La Vall d'Albaida

La història amagada Mariano González

PERALES IBORRA/M. GONZÁLEZ

Casa del pintor Perales, amb façanes laterals als carrers Taquígraf Martí-Pouets i Font Trencada. Baix, Escala de la Casa de Gerardo Llàzer.

Les ciutats antigues alçaven muralles per protegir-se dels atacs exteriors i per cobrar impostos a la importació de mercaderies i manufactures que competiren amb el comerç local. Viure dins d'un recinte fortificat era molt més segur, i per tant, les cases situades intramurs tenien un valor superior. Per al nostre cas, arran de la conquesta, es va configurar el tipus de casa en el que els nous pobladors volien viure, segons els seus costums. Com bé va observar el pintor francès **Adrien Dauzats** en el seu diari de viatge, quan va passar per ací en 1837, les cases gòtiques de Xàtiva eren semblants a les de Perpinyà, Barcelona i València, ciutats del mateix àmbit geogràfic i cultural.

Els cossos d'aquestes edificacions de l'edat mitjana eren ben senzills: un recaient a la façana, amb una crugia il·luminada a través dels finestrals que donaven al carrer, i altra pels que donaven al pati; un altre al fons, abans del corral i la quadra; un tercer travesser que unia els anteriors, i el quart en el que es recolzava l'escala de dos trams, normalment protegida per un ràfec, que entregava en el primer pis en replanell o en galeria volada de vegades amb arcs. Una casa excepcional conservada que presenta alguns dels elements descrits és la del carrer de Moncada 26, on vivia don **Anton Sanç de Sorió**,

CASES GÒTIQUES, CASES BARROQUES

Són aspectes tal vegada poc perceptibles. Però la configuració d'alguns dels elements de les cases del casc antic de Xàtiva aporta moltes pistes sobre l'època i els usos i costums de la societat. Així ho explica l'autor de l'article

el personatge que en 1570 va dur de Barcelona el Crist del Carme.

Aquest tipus elemental constructiu, molt eficaç, adaptat al clima, és el que va evolucionar amb el temps degut a l'increment de la població i la diversificació dels usos que requeriren espais específics. Si durant molt de temps, com veiem en les pintures de l'època, les famílies dormien i feien la vida diària en la mateixa habitació principal, que ací es deia la "sala" o "palou", a partir del segle XVI, no sols en València, sinó en general en Europa, començaren a diferenciar-se les estances segons els usos.

A poc a poc, les famílies més acomodades passaren a dormir en cambres separades de la sala, les "alcoves". A més, per tal d'incrementar la superfície existent, idearen l'artifici d'excavar en el lloc convenient fent un semisoterrani que passà a dir-se "la cova", i sobre ell un entresòl, amb una o dos dependències, així es va crear "l'estudi". Els estudis eren l'espai on el cap de família tenia el seu escriptori, els documents i títols de propietat, i on rebia persones alienes a l'àmbit familiar, com les visites professionals, si és que la seua ocupació ho requeria, els arrendataris o els creditors. Per això procuraren segregar aquestes habitacions de la resta, situant-les pròximes al carrer, de manera que el visitant no entrava al pati ni a les zones privades. Així es veu encara en la casa número 3 del carrer Canonge Cebrià, en la que a mitjans del segle XVI vivia el notari **Pasqual Perpinyà**; en la de l'Alfres de la Ciudad de San Felipe, don **José Antonio Cebrián**, en la Corretgeria 9, que havia sigut del seu avantpassat, el doctor en lleis **Miquel Vanyon**, o en la de Montortal en Moncada 18.

► **Recréixer els edificis.** La diferenciació dels usos sumada al fet de que els criats amb les seues famílies vivien en la casa dels senyors i a que, quan moria el pare, el fill major heretava la casa però havia de deixar a la mare viuda unes habitacions privades d'acord amb el seu rang i posició social, originà noves exigències d'espai. Havien d'augmentar com fora la superfície habitable a partir de la casa existent. Els procediments més eficaços i usats van ser: créixer els edificis una planta, i a voltes dos, sobre els murs de les cases medievals que només tenien baixa i una altura; ocupar parcialment el pati, envaint-lo amb noves edificacions; i substituir l'escala gòtica de dos tirades, que impedia ocupar un costat del solar, per una escala nova, no sempre amb l'elegància de les anteriors. Les escales nobles quedaren per pujar des del pati al primer pis, mentre que a la segona o les següents es pujava generalment des de la cuina, per una escala de caragol o de volta, estreta i empinada, perquè no tenien ull central ni caixa ni desenvolupament, que hauria ocupat molt d'espai, i a més en les plantes superiors no vivien els senyors, per tant no calien luxe ni ostentació. La casa barroca del segle XVIII en Xàtiva no va ser més que l'evolució de la medieval.

Un exemple paradigmàtic d'aquesta metamorfosi d'invasió i aprofitament del pati i d'extraordi-